

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Основи п
науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан факультету
педагогіки і психології
_____ Т.О. Олефіренко

«08» вересня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
«ПРИРОДОЗНАВСТВО З МЕТОДИКОЮ ТА НАВИЧКАМИ ОСВІТИ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ»
освітнього рівня бакалавра (2.10.)
галузі знань 01 Освіта
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Шифр за навчальним планом ПП2.02

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми, затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова « » року, протокол №.

Розробник програми: Агіляр Туклер В.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти «30» серпня 2021 р., протокол №1

Завідувач кафедри

проф. Цветкова Г.Г.

I. Опис навчальної дисципліни

Шифр дисципліни _____ ПП 201 _____

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни	Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 01 Освіта (шифр, назва)	Кількість кредитів – 3 ЄКТС	Методи навчання 1) Лекції. Семінарські заняття з застосуванням роздаткового матеріалу; 2) Телекомунікаційне навчання студента з викладачем в Google meet; 3) Використання мультимедійних освітніх засобів в процесі самонавчання (друковані, аудіо -, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять з комп'ютерних мереж) середовище Moodle. https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php
Спеціальність (код, назва) 012 Дошкільна Освіта	Загальна кількість годин 180 <i>Денна</i> <i>Заочна</i> 85 14	
Освітній рівень (бакалавр) Бакалавр	Лекції: 36 8	
Статус дисципліни (Нормативна) Нормативна	Семінарські (практичні) заняття: 18 (24) 2 (4)	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 3 (2018)	Лабораторні заняття: 7 -	Форми поточного контролю Реферат, модульна контрольна робота, контрольне тестування
Семестр III (денна та заочна форма)	Індивідуальна робота: - -	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 2 год. - самостійна робота	Самостійна робота: 95 166 Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:	
Мова навчання – українська	85:95=0,9 14:166=0,08	Форма підсумкового контролю Екзамен
Передумови навчання педагогіка дошкільна, психологія дитяча, методики навчання дітей дошкільного віку		

Програма нормативної навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр», галузі знань 01 Освіта, спеціальності 012 Дошкільна освіта

Предмет вивчення навчальної дисципліни «основи природознавства з методикою»: поглиблення знань про природу рідного краю та методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з природою.

Міждисциплінарні зв'язки: програма нормативної навчальної дисципліни «Природознавство з методикою та навичками освіти сталого розвитку» ґрунтується на класичних та сучасних наукових дослідженнях у галузі «Основи екології», «Психологія дитяча», «Педагогіка дошкільна», «Дитинознавство» є складовою частиною дисциплін циклу професійної та практичної підготовки

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» є: формування професійної компетентності майбутніх фахівців в галузі дошкільної освіти: оволодіння системою знань та педагогічним інструментарієм організації природничо-екологічної компетентності в умовах суспільного дошкільного виховання та сім'ї.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» є:

теоретико-методологічні – формування професійного світогляду і наукових уявлень про сутність природничо-екологічної компетентності,

когнітивні – систематизація знань студентів про природу; окреслення змісту інформації про об'єкти та явища природи, доступної розумінню дітей дошкільного віку, їх потреб та інтересів; ознайомлення майбутніх вихователів з методикою та сучасними технологіями формування природничо-екологічної компетентності у дітей раннього та дошкільного віку;

практичні – формування у майбутніх вихователів умінь доцільно використовувати форми організації співпраці дорослого і дитини в процесі пізнання світу природи та навичок проведення освітнього процесу з дітьми та їх батьками з метою виховання ціннісного ставлення до природи і її збереження в умовах урбанізації сучасного суспільства.

Освітні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№п/п	Результати навчання	Компетентності
1.	ПР-1. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.	Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

2.	<p>ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.</p> <p>ПР-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.</p>	<p>КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довіллі).</p>
3.	<p>ПР-06 Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.</p>	<p>КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.</p>
4.	<p>ПР-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно-і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.</p>	<p>КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.</p>
5.	<p>ПР-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.</p>	<p>КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).</p>
6.	<p>ПР-04 Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.</p>	<p>КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довіллі.</p>

II. Примірний тематичний план

На вивчення навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» відводиться 6 кредитів ЄКТС (180 год.)

III. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами:

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 6 кредитів ЄКТС 180 год.

№ п/п	Назва модулів і тем	Кількість год. (денна форма навчання)						Кількість год. (заочна форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практич	Семінарс	Лаборато	СРС	Аудитор	Лекції	практич	семінарс	СРС
Модуль I. Теоретичні засади формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку												
Тема 1.1.	Становлення методики ознайомлення дітей з природою. Сучасні підходи до формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку	8	4	2	2			2	2			
Тема 1.2.	Психолого-педагогічні механізми формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку	4	2		2							
							30		2			40
	Разом 42 год. ДФН	12	6	2	4		30					
	Разом 42 год. ЗФН							2	2			40
Модуль II. Еколого-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти												
Тема 2.1.	Еколого-розвивальне середовище – складова формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку	16	6	6	4			2				
		2				2	35					66
	Разом 53 год. ДФН	18	6	6	4	2	35					
	Разом 68 год. ЗФН							2				66
Модуль III. Особливості організації роботи з формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку												
Тема 3.1	Методи, засоби, форми формування природничо-екологічної компетентності у дітей раннього та дошкільного	32	18	10	4			6	2	2	2	

	віку												
Тема 3.2.	Технології формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку	18	6	6	6			4	2	2			
		5				5	30						60
	Разом 85 год. ДФН	55	24	16	10	5	30						
	Разом 70 год. ЗФН							10	4	4	2		60
	Всього: 180 год. ДФН	85	36	24	18	7	95						
	Всього: 180 год ЗФН							14	8	4	2		16 6

IV. Зміст дисципліни

№ п/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть год.	
		Всього	В т.ч. лекцій
1.	Модуль I. Теоретичні засади формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку	42 год (3 них 30 год. СРС)	6 год
1.1.	<p>Лекція 1-2. Становлення методики ознайомлення дітей з природою. Сучасні підходи до формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку</p> <p><i>Зміст теми.</i> Актуальність проблеми формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Вплив природи на формування особистості: ретроспективний аналіз. Я.А.Коменський, Ж.Ж.Руссо, Й.Г.Песталоцці, Ф.Фребель, М.Монтессорі про природу як чинник виховання, джерело фізичного, морального та розумового розвитку дитини; погляди К.Д.Ушинського, Є.М.Водовозової, А.С.Симонович, С.Ф.Русової, А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського на роль природи у формуванні особистості дитини. Науковий внесок Н.Ф.Яришевої у становлення методики ознайомлення дошкільників з природою. Дослідження сучасних педагогів: Г. Беленької, Н. Лисенко, В. Маршицької, З. Плохій, О. Половіної, Г. Тарасенко. Актуальні завдання ознайомлення дітей з природним довкіллям. Вирішення завдань в єдності реалізації освітніх, виховних, розвиваючих цілей. Сучасні підходи в еколого-природничій освіті: екологічний, естетико-екологічний, середовищний, діяльнісний, інтегрований (Аналіз досліджень Н.Горопахи, Н.Лисенко, З.Плохій, Н.Рижової, Г. Тарасенко, Н. Яришевої.</p> <p>Ключові поняття теми: предмет, завдання, природничо-екологічна компетенція, методика, ретроспектива, дослідження.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 7,11</i> <i>Додаткові: 1</i></p>	8 год	4 год
1.2.	Лекція 3 Психолого-педагогічні механізми формування	4 год	2 год

	<p>природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку</p> <p><i>Зміст теми.</i> Мета, завдання і принципи екологічної освіти особистості. Становлення поняття «екологічна культура». Екологічна культура як результат екологічної освіти. Екологічна культура педагога. Екологічна освіта – новий напрям дошкільної педагогіки. Мета і завдання екологічної освіти дітей дошкільного віку. Напрями формування природничо-екологічної компетенції дитини дошкільного віку. Емоційно-ціннісне ставлення дошкільника до природи – прояв зачатків екологічної культури. Позитивне ставлення до природи як результат формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку.</p> <p>Ключові поняття теми: принципи, модель, екологічна культура, екологічна освіта, природничо-екологічна компетенція, екологічні уявлення, екологічна культура, еколого-доцільна поведінка, екосистеми.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 4</i> <i>Додаткові: 9</i></p>		
2.	<p>Модуль II. Еколого-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти</p>	<p>53 год. (з них 35 год. СРС)</p>	<p>6 год.</p>
2.1.	<p>Лекція 4,5, 6 Еколого-розвивальне середовище – складова формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку</p> <p><i>Зміст теми.</i> Психолого-педагогічна оцінка впливу природного довкілля на особистісне становлення дитини дошкільного віку. Значення природного розвивального середовища у формуванні природничо-екологічної компетенції дошкільника (створення умов для повноцінного всебічного розвитку дітей; реалізація програмового змісту освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі».. Природне розвивальне середовище. Екологічний простір у приміщенні, зміст та його складники. Екологічний простір на території закладу дошкільної освіти, зміст та його складники</p> <p>Необхідність організації куточка природи, його навчально-виховне значення. Розміщення і обладнання куточка природи. Створення науково-природничого центру в куточку природи. Вимоги до його обладнання. Правила підбору об'єктів для куточка природи: врахування можливостей утримання об'єкта в умовах жилого приміщення, безпечність для дітей, відповідність вимогам програм, доступність для догляду тощо, постійні та тимчасові мешканці куточка природи. Кімнатні рослини куточка природи і зимового саду (декоративно-красиво-квітучі, цибулинні, виткі, ампельні, сукуленти): особливості догляду, використання в інтер'єрі ЗДО.</p> <p>Утримання риб у куточку природи. Риби місцевих водойм і екзотичні риби: умови утримання. Влаштування акваріуму і догляд за ним. Птахи в куточку природи. Умови утримання в куточку природи папуг, канарок, щиглів. Ссавці – постійні</p>	<p>18 год.</p>	<p>6 год.</p>

	<p>мешканці кутка природи: морська свинка, хом'ячок, їх утримання. Утримання тимчасових мешканців куточка природи: безхребетні тварини (молюски, ракоподібні, комахи) та хребетні (земноводні, плазуни, ссавці, птахи). Сезонні зміни в об'єктах куточка природи.</p> <p>Значення ділянки закладу ЗДО для реалізації змісту і завдань формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Вимоги до планування та озеленення ділянки закладу дошкільної освіти. Вибір та розміщення дерев, кущів, витких рослин. Влаштування газонів на ділянці.</p> <p>Вибір місця для квітника. Планування та форми квітників (клумби, рабатки, бордюри, альпійські гірки, мікс-бордери). Підбір декоративних квіткових рослин для квітника: однорічні, дворічні, багаторічні з урахуванням термінів цвітіння та естетичних вимог. Вирощування квітів, догляд за ними. Збір насіння. Зимове зберігання бульб та цибулин. Зрізання квітів. Складання букетів. Зміст роботи з ознайомлення дошкільників з декоративними квітами.</p> <p>Вибір місця та планування городу на ділянці дошкільного закладу. Загальна характеристика овочевих культур, рекомендованих для вирощування в дошкільному навчальному закладі. Особливості вирощування овочів (городня сівозміна, обробіток і удобрення ґрунту, підготовка розсади і висаджування її у ґрунт). Догляд за рослинами городу. Механічні та біологічні методи боротьби з хворобами та шкідниками рослин.</p> <p>Добір плодкових дерев та ягідних кущів. Розміщення плодово-ягідних культур на земельній ділянці. Підготовка ділянки, ям та саджанців до садіння. Посадка плодкових дерев та ягідних кущів. Догляд за садом. Захист плодово-ягідних рослин від шкідників. Зміст роботи щодо ознайомлення дітей дошкільного віку з рослинами саду. Участь дітей у зборі урожаю фруктів та ягід. Догляд за садом.</p> <p>Ключові поняття теми: природно розвивальне середовище, складові: традиційні, нетрадиційні, куточок природи, постійні мешканці, тимчасові мешканці, кімнатні рослини, вегетативне розмноження, умови життя, середовище, інсектарій, акваріум, тераріум. ділянка, дерева, кущі, газон, приваблювання птахів, декоративні квіти, обробка ґрунту, посів насіння, висадка розсади, квітник, овочеві культури, сад, ягідник, плодово-ягідні рослини.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 4,5,9</i> <i>Додаткові: 2</i></p>		
	Лабораторне	2 год.	
3.	Модуль III. Особливості організації роботи з формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку	55 год. (З них 30 год СРС)	24 год.
3.1.	Лекція 7,8, 9,10, 11, 12, 13, 14, 15, Методи, засоби, форми формування природничо-екологічної компетентності у дітей раннього та дошкільного віку <i>Зміст теми.</i> Методи безпосереднього ознайомлення з	32 год.	18 год.

природою. Спостереження – основний метод формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Значення спостережень в природі у формуванні природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Педагогіка класики Я.Коменський, К.Ушинський, Є.Водовозова, Є.Тихеева, С.Русова, В.Сухомлинський про роль спостережень у природі для формування особистості дитини. Зв'язок спостережень з різними видами діяльності дітей. Види спостережень та їх зміст у кожній віковій групі. Методика організації та проведення спостережень з дітьми різного віку. Основні етапи процесу спостереження. Послідовність розгляду рослин і тварин, об'єктів та явищ природи. Прийоми активізації пізнавальної діяльності дітей у процесі спостереження. Підготовка вихователя до проведення спостережень.

Емоційно забарвлена ігрова діяльність як засіб фізичного розвитку та засіб впливу на естетичну, моральну та когнітивну сфери особистості дитини. Характеристика гри як засобу формування природничо-екологічної компетенції. Види природничих ігор. Творчі рольові ігри. Ігри з природними матеріалами (з піском, снігом, глиною, вітром тощо). Дидактичні ігри. Рухливі ігри.

Праця в природі як один з основних методів формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Погляди видатних педагогів М.Монтессорі, С.Русової, А.Макаренка на роль праці в природі як важливого чинника впливу на формування особистості дитини. Навчально-виховне значення праці, її своєрідність. Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей. Види та зміст праці дітей у природі в різних вікових групах. Форми організації праці дітей у природі. Методика керівництва формами організації праці дітей різного віку. Нескладні досліди як метод безпосереднього ознайомлення дітей з природою. Використання спадщини К.Ушинського, Є.Водовозової, Є.Тихеевої в організації пошуково-дослідницької діяльності з дошкільниками. Значення, зміст дослідів, що проводяться з об'єктами неживої природи, рослинами, тваринами. Методика організації та проведення дослідів з дітьми різного віку. Організація діяльності дітей в науково-природничому центрі.

Методи опосередкованого ознайомлення з природою. Використання словесних методів щодо формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Зв'язок словесних методів з методами безпосереднього ознайомлення дітей з природою. Вітчизняні педагоги К.Ушинський, В.Сухомлинський про значення розповіді в ознайомленні дітей з природою. Розповіді вихователя, види розповідей. Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Види бесід, їх зміст. Вимоги до проведення бесід, методика проведення. Словесні логічні завдання як різновид розповіді. Використання художньої природознавчої літератури, творів класиків літератури, українського фольклору, сучасної літератури в процесі ознайомлення дошкільників з природою.

Ілюстративний матеріал, його класифікація, види. Предметні картини, специфіка їх використання у формуванні

	<p>природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Особливості використання сюжетних картинок під час ознайомлення дошкільників з природою. Специфіка та своєрідність використання художніх картин І.Айвазовського, М.Глуценка, А.Куїнджі, П.Суходольського, С.Шишка, О.Шовкуненка з метою формування естетичного ставлення до природи. Методика розглядання картин та ілюстрацій. Мультфільми як засіб медіаосвіти дітей дошкільного віку (дослідження З.Алфьорова, М.Аромштам, С.Будзей, І.Зубавіна та ін.). Класифікація мультфільмів про природу. Вимоги до мультфільмів, призначених для перегляду дітьми дошкільного віку мультфільмів. Особливості використання презентацій, фільмів та відео сюжетів про природу у освітній роботі з дітьми дошкільного віку. Сприймання музики як ілюстративно-супроводжуючий метод ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Використання театру у вирішенні завдань розвитку емоційного ставлення дітей дошкільного віку до природи.</p> <p>Сучасні методи формування екологічних уявлень: метод мислеобразів, метод екологічної лабіалізації, метод екологічних асоціацій, метод художньої репрезентації природних об'єктів, метод екологічної емпатії, метод екологічної рефлексії, ігровий метод.</p> <p>Форми організації освітньої роботи з формування природничо-екологічної компетентності дітей (заняття, екскурсія як особливий вид занять, цільові та повсякденні прогулянки).</p> <p>Сучасні форми і засоби формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку.</p> <p>Ключові поняття теми: методи, безпосередні й опосередковані, види спостережень, структура, етапи обстеження, пізнавальна діяльність, картина, ілюстрація, теле-відео-аудіозаписи, праця в природі, трудові доручення, чергування, колективна праця, досліди, пошуково-дослідницька робота.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> <i>Основні: 4,5,6</i> <i>Додаткові: 3,4</i></p>		
3.2.	<p>Лекція 16, 17, 18. Технології формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку</p> <p><i>Зміст теми.</i></p> <p>Формування ставлення до природи в процесі спільної діяльності дорослого і дитини в еколого-розвивальному середовищі ЗДО. Моделювання як метод екологічної освіти. Використання ігрових навчальних ситуацій у формуванні позитивного ставлення до природи. Технологія використання екологічної стежини. Красназнавчо-туристична діяльність (КТД). Технологія використання театру в екологічному вихованні дошкільників. Інтерактивні технології (смарт-дошка, комп'ютерні ігри екологічного змісту). Освіта для сталого розвитку дошкільнят. Природа та емоційний інтелект. Використання музейного простору в екологічному вихованні дошкільнят. Екологічно-проективна діяльність в дошкільній освіті. Технологія формування правильного ставлення до побутових відходів.</p>	18 год.	6 год.

	<p>Авторські технології: технологія використання казки у формуванні основ екологічної культури дітей дошкільного віку (Г. Беленька, Т. Науменко); технологія використання пейзажного живопису у формуванні естетичного ставлення до природи (Г. Беленька, О. Половіна). Форми організації роботи вихователя щодо формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку(заняття з милування природою; заняття-подорожі; заняття-мрії, тематичні заняття, екскурсії, прогулянки тощо). Організація екологічної проектної діяльності у дошкільному закладі, методика проведення практично-пошукової діяльності у екологічному проекті.</p> <p>Своєрідність планування роботи з ознайомлення з природою: врахування основних етапів засвоєння знань; передбачення використання методів, що забезпечують безпосереднє сприйняття об'єктів природи, інтеграція з іншими розділами програми. Вимоги до планування роботи з ознайомлення дітей з природою. Планування системи на сезон різних форм організації та повсякденної роботи з ознайомлення дітей з природою. Місце індивідуальної роботи в плануванні. Форми планування педагогічного процесу: перспективний, календарний план. Значення обліку та моніторингу роботи для забезпечення результативності освітнього процесу</p> <p>Ключові поняття теми: екологічна стежина, когнітивний підхід, естетичне ставлення до природи, екологічний проект. Екологічна культура, казка з науковою основою. Перспективний, календарний план</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> <i>Основні: 4,5,6</i> <i>Додаткові: 5,6,7</i></p>		
	Лабораторні	5 год	

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття 1.

Тема. Концепція екологічної культури

I. Практична робота з Концепцією екологічної культури

1. Мета і завдання екологічної освіти.
2. Стратегічні напрямки і тактичні завдання розвитку екологічної освіти.
3. Зміст та структура формальної і неформальної екологічної освіти.
4. Дошкільна екологічна освіта.
5. Вища екологічна освіта.
6. Умови реалізації Концепції.

II. Перевірка самостійної роботи.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: електронний ресурс 1, 2

<http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-148B3B2021C2C/list-B407A47B26>

Додаткова література: 5

Практичне заняття 2.

Тема. Аналіз різних форм організації діяльності дітей з освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі (2 год.)»

I. Практична частина.

Перегляд відео та аналіз доцільності використання методичного інструментарію у переглянутих формах організації природничо-екологічної діяльності з дітьми дошкільного віку за наступними вимогами:

- Відповідність змісту заняття вимогам БКДО та програми «Дитина»
- Доцільність використаних вихователем методів та прийомів.
- Активність дітей.
- Змістовність наповнення заняття.
- Дидактичне обладнання (забезпечення високого рівня пошуково-дослідницької діяльності дітей).

II. Перевірка самостійної роботи.

Методичні рекомендації. 1). Підготувати відео заняття з освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі». Згідно вимог проаналізувати. Надати рекомендації щодо організації і проведення цього заняття.

2). Знайти в інтернеті нетрадиційні форми роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою: музейні осередки, екологічний театр, екологічний КВК тощо і представити їх

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: 2

Додаткова література: 1

Практичне заняття 3.

Тема: Вивчення та аналіз еколого-розвивального середовища закладу дошкільної освіти (2 год.)

Проводиться на базі ЗДО.

I. Практична частина.

Алгоритм моніторингу:

1. Зафіксувати природничі осередки на ділянці ЗДО.
2. Зафіксувати природничі осередки в приміщенні ЗДО.
3. Встановити відповідність наявних об'єктів природи вимогам нормативних документів (БКДО, програма).
4. З'ясувати дієвість функціонування цих осередків (за допомогою бесід з дітьми, вихователями).
5. Створити рекомендації для поліпшення еколого-розвивального середовища ЗДО.

II. Перевірка самостійної роботи.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: 5

Додаткова література: 2

Практичне заняття 4.

Тема: Моделювання куточка природи в закладі дошкільної освіти (2 год.)

I. Теоретична частина.

1. Програмові вимоги до рослинних представників та мешканців куточка природи.

2. Особливості догляду за кімнатними рослинами (практичний показ способів розміщення кімнатних рослин, поливання, пересаджування, перевалка, підживлення; підрізування, боротьба з хворобами та шкідниками кімнатних рослин).

3. Облаштування акваріуму в груповій кімнаті закладу дошкільної освіти. Критерії добору об'єктів для акваріуму: рослин, риб, безхребетних.

II. Практична частина.

Створення планів-ескізів куточка природи в різних вікових групах дошкільного навчального закладу з врахуванням наступних критеріїв: естетичний вигляд, забезпечення пізнавальної активності, врахування можливостей забезпечення діяльності дітей, безпечність, врахування екологічного підходу до утримання об'єктів у куточку природи.

III. Перевірка самостійної роботи.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: 4

Додаткова література: 9

Практичне заняття 5

Тема: Презентація планування освітнього процесу з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (2 год.)

I. Теоретична частина.

1. Характеристика планування освітнього процесу в різних вікових групах ЗДО за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі» (за публікаціями з періодичних фахових журналів «Вихователь-методист дошкільного закладу» та «Дошкільне виховання»)

II. Виконання практичної роботи.

1. Вивчення та аналіз планів роботи вихователів за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі».

2. Презентація планування освітнього процесу в різних вікових групах у ЗДО за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі» (зміст, форми, методи роботи) на тиждень за орієнтовною схемою:

- тема;
- спостереження;
- праця;
- досліди;
- ігри;
- розповіді вихователя, читання природознавчої літератури;
- заняття;
- індивідуальна робота (вікова група за вибором студента).

III. Перевірка самостійної роботи.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: 2,3

Додаткова література: 1

Практичне заняття 6-7

Тема: Формування естетичного та ціннісного ставлення до об'єктів та явищ природи у дітей дошкільного віку (4 год.)

I. Теоретична частина.

- Єдність чуттєвого та раціонального в пізнанні природи дітьми дошкільного віку.
- Пріоритет методів, що забезпечують безпосереднє і дієве ознайомлення дошкільників з природою, їх значення.

- Зумовленість вибору методів і прийомів особливістю пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку, конкретними завданнями ознайомлення дітей з природою на різних етапах засвоєння знань.

- Організація діяльності дітей дошкільного віку в науково-природничому центрі.

II. Практична частина.

Презентація студентами ілюстративних методів ознайомлення з природою

- розглядання картин та ілюстрацій
- перегляд мультфільмів
- перегляд фільмів та відео сюжетів про природу
- сприймання музики
- використання театралізованої діяльності

III. Перевірка самостійної роботи.

Практичне заняття 8-9

Тема: Моделювання форм роботи з формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку (4 год.)

I. Теоретична частина.

1. Проведення екскурсії в природу з дітьми дошкільного віку.
2. Методика проведення цільових прогулянок в природу з дітьми дошкільного віку.
3. Специфіка організації занять екологічного спрямування.

II. Практична частина (робота у підгрупах).

3. Створення конспекту екскурсії в природу для дітей старшого дошкільного віку (природній модуль за вибором студента).

4. Створення конспекту цільової прогулянки у природу з дітьми середнього дошкільного віку.

5. Створення конспектів інтегрованого заняття за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі» з дітьми молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

6. Створення віртуальної екскурсії (подорожі) в природу з дітьми дошкільного віку.

III. Перевірка самостійної роботи.

Практичне заняття 10.

Тема: Презентація технології геокешингу в роботі з дітьми дошкільного віку (2 год.)

Завдання:

1. Ознайомитись з технологією геокешингу.
2. Розробити алгоритм проведення геокешингу з дітьми старшого дошкільного віку.
3. Презентувати розроблений алгоритм

Питання

1. Дайте визначення поняттю «освітній геокешинг».
2. В чому відмінність між грою геокешинг і квест-геокешингом?
3. Як часто проводиться геокешинг в ЗДО? Чому?
4. В чому відмінність у проведенні геокешингу з дітьми молодшої, середньої, старшої груп?
5. Вихователь поділилась досвідом, що в процесі проведення геокешингу використовує різні форми і методи. Розмежуйте зазначені форми і методи (стор. 22-23 посібник Рабчун Н.О.)

Рекомендована література:

Геокешинг – це весело! Інноваційний проект з впровадження освітньої технології геокешинг, квест-геокешинг в роботу з дітьми дошкільного віку/ Рабчун Н.О. – Нетішин: 2017- 116 с

Практичне заняття 11- 12 .

Тема: Презентація планування освітнього процесу з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (4 год.)

I. Теоретична частина.

1. Характеристика планування освітнього процесу в різних вікових групах ЗДО за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі» (за публікаціями з періодичних фахових журналів «Вихователь-методист дошкільного закладу» та «Дошкільне виховання»)

II. Виконання практичної роботи.

1. Вивчення та аналіз планів роботи вихователів за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі».

2. Презентація планування освітнього процесу в різних вікових групах у ЗДО за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі» (зміст, форми, методи роботи) на тиждень за орієнтовною схемою:

- тема;
- спостереження;
- праця;
- дослід;
- ігри;
- розповіді вихователя, читання природознавчої літератури;
- заняття;
- індивідуальна робота (вікова група за вибором студента).

III. Перевірка самостійної роботи.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття 1

Тема. Еко-освіта майбутнього вихователя як основа відповідального лідерства (2 год.)

I. Диспут на тему «У природи немає для нас ні нагород, ні покарань, у неї є лише наслідки...»

Питання для обговорення:

• Чи вплинув розвиток інтересу людей до об'єктів природи на умови їхнього життя та на саму природу?

• Чи завжди емоційна реакція при зустрічі з об'єктами і явищами природи стимулює пізнавальний інтерес?

• Чи доцільно оцінювати явища і об'єкти природи з позицій добре – погано?

• Чи можливо впливати на бажання брати участь в екологічно орієнтованій діяльності?

• Виконання правил поведінки на вулиці, під час прогулянок у парк, сад, ліс, до водойми: формальний підхід чи життєва необхідність?

Як досягти самоконтролю поведінки, вчинків з метою охорони та дбайливого ставлення до довкілля?

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: 2,7

Додаткова література: 7

Семінарське заняття 2.

Тема. Аналіз програм розвитку, виховання, навчання дітей дошкільного віку з освітньої лінії «Дитина в природному довкіллі» - 2б

Мета : ознайомити студентів з чинними програмами для дітей дошкільного віку (розділ «Дитина в природному довкіллі»), вчити аналізувати змістове наповнення, робити висновки.

I. Ознайомитись з чинними програмами розвитку, виховання, навчання дітей дошкільного віку: «Дитина», «Впевнений старт», «Стежина», «Дитина в дошкільні роки», « Я у Світі», «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку»

2. Здійснити порівняльний аналіз двох програм (на вибір студента) щодо розділу «Дитина в природному довкіллі» по віковим групам : освітні завдання, зміст, формування природничої компетентності

Рекомендована література : <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/programi-rozvitku-ditej-doskilnogo-viku>

Семінарське заняття 3

Тема: Організація спостережень, ігор та праці в природі з дітьми дошкільного віку (4 год.)

Спостереження

I. Теоретична частина.

1. Розкрити методіку організації спостереження в природі в різних вікових групах.

II. Практична частина. Моделювання конспектів спостереження у природі з дітьми дошкільного віку.

2. Обговорення змісту та вимог до написання конспекту спостереження:

- ознайомитись із структурою конспекту;

- виокремити програмові завдання, які зумовили вибір теми і змісту спостереження;

- означити програмові завдання спостереження у природі з дітьми молодшого, середнього та старшого дошкільного віку (за вибором);

- зазначити обладнання;

- здійснити добірку методів і прийомів спостереження з дітьми молодшого, середнього та старшого дошкільного віку;

- окреслити етапи спостереження.

III. Перевірка самостійної роботи.

Гра

Теоретична частина.

1. Розкрити значення ігор з природним матеріалом для особистісного становлення дітей дошкільного віку.

2. Охарактеризувати види ігор в процесі формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку:

II. Практична частина.

3. Презентація дидактичної гри (з матеріалом) природничого змісту з дітьми дошкільного віку (за вибором студента).

Праця в природі

Теоретична частина.

1. Охарактеризувати форми організації праці дітей дошкільного віку в природі.

II. Практична частина.

2. Презентація конспекту праці в природі в різних вікових групах.

III. Перевірка самостійної роботи.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: 4,5

Додаткова література: 1

Семінарське заняття 4

Тема: Природа у запитаннях, казках і завданнях (2 год.)

I. Апробація словесних методів ознайомлення з природою:

- розповідь

- бесіди про природу
- словесно-логічні задачі природничого змісту
- читання дитячої природознавчої літератури

II. Перевірка самостійної роботи.

Методичні рекомендації. На кожен пункт (теоретичний) необхідно скласти 1. розповідь (описову чи сюжетну). 2. Запитання до бесіди (зазначити вікову групу і тему). 3. Скласти 2-3 словесно-логічних задач природничого змісту. 4. Підібрати природознавчу літературу для дошкільників сучасних письменників (до 10): список творів, посилання, один твір проаналізувати

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: 1

Додаткова література: 4

Семінарське заняття 5

Тема: Формування естетичного та ціннісного ставлення до об'єктів та явищ природи у дітей дошкільного віку (2 год.)

I. Теоретична частина.

- Єдність чуттєвого та раціонального в пізнанні природи дітьми дошкільного віку.
- Пріоритет методів, що забезпечують безпосереднє і дієве ознайомлення дошкільників з природою, їх значення.

- Зумовленість вибору методів і прийомів особливістю пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку, конкретними завданнями ознайомлення дітей з природою на різних етапах засвоєння знань.

- Організація діяльності дітей дошкільного віку в науково-природничому центрі.

II. Практична частина.

Презентація студентами ілюстративних методів ознайомлення з природою

- розглядання картин та ілюстрацій
- перегляд мультфільмів
- перегляд фільмів та відео сюжетів про природу
- сприймання музики
- використання театралізованої діяльності

III. Перевірка самостійної роботи.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: 4,5,6

Додаткова література: 11

Семінарське заняття 6-7

Тема. Характеристика технологій екологічного виховання дітей дошкільного віку (4 год.)

Презентація технологій з елементами практичного впровадження:

1. Проблема когнітивного підходу (домінування системи формування екологічних знань) у роботі з дітьми дошкільного віку.
2. Організація дослідно-експериментальної діяльності в ЗДО.
3. Технологія використання екологічної стежини.
4. Технологія використання мистецтва театру.
5. Технологія використання КТД.
6. Інтерактивні технології.
7. Освіта для сталого розвитку дошкільнят.
8. Технологія використання природничих музеїв.
9. Технологія використання казки.
10. Технологія використання мистецтва.

III. Перевірка самостійної роботи

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: 5

Додаткова література: 2,6,7,9

Семінарське заняття 8

Тема. Екологічне виховання дітей дошкільного віку в зарубіжних країнах. Презентація

Презентувати досвід роботи з екологічного виховання у зарубіжних освітніх системах (одна країна за вибором студента)

Вимоги до презентації:

- ✓ презентація має містити фото або відеоматеріал без тексту;
- ✓ фото або відео повинні бути хорошої якості, змістовні та повністю передавати особливості форм, методів та прийомів роботи з дітьми дошкільного віку у контексті формування природничо-екологічної компетенції, що характерні для певної країни;
- ✓ на першому слайді презентації текстом варто вказати країну та зазначити назву системи роботи з ознайомлення дітей з природним довкіллям (якщо така назва є);
- ✓ слід вказати (за наявності), за якою програмою працюють педагоги;
- ✓ у кінці презентації потрібно вказати інтернет-ресурси, які були використані студентом;
- ✓ презентація повинна супроводжуватися коментарем студента, який свідчить про вільне володіння опрацьованим матеріалом.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Інтернет-ресурси

Семінарське заняття 9

Тема. Представлення і захист екологічних проектів

Мета. Розробити та представити екологічний проект (тема за вибором студента) для дітей старшого дошкільного віку.

Вимоги до проекту:

- ✓ спрямованість на вирішення завдань формування еколого-природничої компетентності;
- ✓ наявність 3-х етапів проекту (підготовчий, технологічний, заключний);
- ✓ врахування провідного виду діяльності дітей дошкільного віку;
- ✓ стимулювання мисленнєвої та поведінкової активності;
- ✓ передбачення активного залучення батьків до проекту;
- ✓ забезпечення безпосередньої взаємодії дитини з природою (дослідно-експериментальна діяльність, праця в природі);
- ✓ реалізація естетичної та здоров'язбережувальної компоненти дошкільної освіти.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: публікації в фахових журналах

Додаткова література: інтернет-ресурси

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Лабораторне заняття 1. (проводиться після вивчення модулю 2.)

Тема: Вивчення та аналіз еколого-розвивального середовища закладу дошкільної освіти (2 год.)

Проводиться на базі ЗДО.

Мета. Ознайомити студентів із природним розвивальним середовищем ЗДО. Уточнити теоретичні знання про куток природи в ЗДО (розміщення, наявність рослин, тварин, засобів догляду за мешканцями тощо) та ділянку ЗДО (наявність і розміщення рослин на території, ярусність тощо). Розвивати вміння аналізувати, виокремлювати головне, суттєве, самостійно розробляти схеми аналізу.

Алгоритм моніторингу:

6. Зафіксувати природні осередки на ділянці закладу дошкільної освіти.
7. Зафіксувати природні осередки в приміщенні закладу дошкільної освіти.
8. Встановити відповідність наявних об'єктів природи вимогам нормативних документів (БКДО, програма).
9. З'ясувати дієвість функціонування цих осередків (за допомогою бесід з дітьми, вихователями).
10. Створити рекомендації для поліпшення еколого-розвивального середовища закладу дошкільної освіти.

II. Перевірка самостійної роботи.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основна література: 4, 5

Додаткова література: 6

Лабораторне заняття 2

Тема. Виявлення рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку (3 год.)

Мета. Вчити студентів проводити діагностику виявлення рівнів сформованості еколого-природничої компетенції дітей старшого дошкільного віку

Дослідницьке завдання

1. В Інтернеті знайти розроблену методику діагностики рівня сформованості еколого-природничої компетенції дітей старшого дошкільного віку.
2. Уважно прочитати і, згідно діагностичних завдань, виготовити методичний інструментарій (картинки, схеми, роздрукуйте опитувальник тощо) для проведення відповідної роботи з дитиною.
3. Провести опитування дитини старшого дошкільного віку згідно тих питань, які є в даній методиці. Всі відповіді записати, опрацювати і визначити рівень сформованості еколого-природничої компетенції у дитини. Критерії представлені у методиці, яку Ви оберете.
4. Записати вік дитини (Напр., Аліса М., 5 років 4 міс.)
5. Оформити результати дослідження (Опис методики діагностики рівня сформованості природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Виклад фактичного матеріалу, кількісна та якісна обробка даних, опис результатів дослідження та його фіксація у діаграмах. Наявність рекомендацій щодо підвищення рівня показників досліджуваного явища).

Лабораторне заняття 3

Тема: Проведення геокешингу з дітьми старшого дошкільного віку на території ЗДО (2 год.)

Мета : Ознайомитись із сучасною технологією – геокешинг. Формувати у майбутніх вихователів вміння творчо використовувати інноваційні технології в роботі з дітьми дошкільного віку.

Завдання.

Розробити алгоритм проведення геокешингу з дітьми дошкільного віку

Методичні рекомендації. 1) При створенні алгоритму визначити такі основні компоненти як : назва, мета, завдання (3-4), етапи, методи, вік дітей. Обов'язково дотримуватись умов проведення гри геокешинг.

2) Ознайомитись з посібником Рабчун Н. О. «Геокешинг – це весело» **посібника** «Геокешинг – це весело! Інноваційний проект з впровадження освітньої технології геокешинг, квест-геокешинг в роботу з дітьми дошкільного віку/ Рабчун Н.О. – Нетішин: 2017- 116 с.) (в додатках)

4.3. Організація самостійної роботи студентів

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 (30 год.) ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1. Побувати на оглядових екскурсіях Геологічної, Палеонтологічної, Зоологічної, Ботанічної експозицій **Національного науково-природничого музею НАН України (вул. Богдана Хмельницького, 15, ст. метро «Театральна» або «Золоті ворота»)** та представити фото-звіт.

Або відвідати відео екскурсії на природничі об'єкти (зоопарк, ботанічний сад, природничий музей тощо), надати посилання і проаналізувати змістове наповнення та можливість проведення цієї відеоекскурсії з дітьми дошкільного віку.

2. Скласти каталог статей з анотаціями природничо-екологічного спрямування за останні 3 роки за схемою:

№ п/п	Автор статті	Назва статті	Джерело	Анотація статті

3. Відвідати Київський планетарій (**вул. Велика Васильківська, 57/3, ст. метро «Олімпійська»**), побувати на оглядовій екскурсії або ознайомитись на сайті з цим об'єктом та створити рекламу для батьків дітей дошкільного віку. (10 год.)

Вимоги до реклами:

- ✓ коротка та лаконічна інформація про програми, які познайомлять дітей дошкільного віку з астрономічними поняттями;
- ✓ доступність інформації для розуміння дошкільниками;
- ✓ відповідність змісту рекламованих програм вимогам БКДО в Україні;
- ✓ наявність ефекту зацікавлення;
- ✓ яскравість;
- ✓ креативність.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЕКОЛОГО-РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗДО (35 год.)

1. Створити каталог характеристик рослинних, тваринних об'єктів та явищ природи для дітей старшого дошкільного віку, орієнтуючись на зміст освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» (2021 р.).

Вимоги до каталогу:

- ✓ для кожного об'єкту чи явища має бути окрема картка з якісним його зображенням;
- ✓ наявність правильної наукової назви об'єкта природи;
- ✓ ЦІКАВА та ЛАКОНІЧНА інформація (**не більше 5 речень**) про об'єкт;
- ✓ наявність інтернет-посилань на цікаві відео про вказаний об'єкт чи явище природи.

2. Підібрати літературні твори, музичний репертуар, дидактичний матеріал (ілюстративний, практичний, ігровий) для моделювання різних форм роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природним довкіллям

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (30 год.)

1. Презентувати досвід роботи з екологічного виховання у зарубіжних освітніх системах (одна країна за вибором студента) – 15 год.

Вимоги до презентації:

- ✓ презентація має містити фото або відеоматеріал без тексту;
- ✓ фото або відео повинні бути хорошої якості, змістовні та повністю передавати особливості форм, методів та прийомів роботи з дітьми дошкільного віку у контексті формування природничо-екологічної компетенції, що характерні для певної країни;
- ✓ на першому слайді презентації текстом варто вказати країну та зазначити назву системи роботи з ознайомлення дітей з природним довкіллям (якщо така назва є);
- ✓ слід вказати (за наявності), за якою програмою працюють педагоги;
- ✓ у кінці презентації потрібно вказати інтернет-ресурси, які були використані студентом;
- ✓ презентація повинна супроводжуватися коментарем студента, який свідчить про вільне володіння опрацьованим матеріалом.

2. Виготовити лепбук екологічного спрямування та його презентувати. (Назва за вибором студента).- 15 год.

Вимоги:

- змістовність
- естетичність
- доцільність підбору інформації
- креативність
- зручність у користуванні
- розвивальна спрямованість

IV. Засоби діагностики успішності навчання: контроль на лекції, на практичних заняттях, на лабораторних заняттях

➤ *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
➤ *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, презентації.

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Розподіл балів, що отримують студенти за вивчення тем модулів.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу бакалавра на семінарських, практичних, лабораторних, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі презентацій практичної роботи та з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань бакалаврів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;

- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

У. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

На практичних заняттях пропонуються до виконання деякі форми творчої роботи: виконання логічних дій доведення та спростування, здійснення порівняльного аналізу, обговорення дискусійних питань, складання планів-конспектів різних видів діяльності природничого спрямування, складання планів-ескізів городу, куточка природи, представлення інформації, знайденої в інтернет-джерелах, з аналізом, складання казок природничого спрямування тощо). На лабораторних заняттях студенти аналізують еколого-розвивальне середовище ЗДО, підбирають методики і діагностують рівень сформованості еколого-природничої компетенції у дітей старшого дошкільного віку.

При оцінюванні знань студентів застосовуються такі види контролю: поточний контроль (опитування, дискусії, заслуховування фіксованих виступів, презентація творчих завдань); рубіжний контроль (контрольна робота або тестування з окремих тем програми на завершення вивчення певного змістового модуля).

5.2. Форми підсумкового контролю успішності навчання:

Метод контролю: екзамен

Орієнтовні питання для підготовки до екзамену

Теоретичні

1. Відображення проблеми екологічного виховання підростаючого покоління в державних документах.
2. Зробіть ретроспективний аналіз поглядів педагогів щодо впливу природи на розвиток особистості дитини.
3. Розкрийте педагогічні погляди Ж.Ж.Руссо на виховання дитини у природному довіллі.
4. Розкрийте педагогічні погляди К.Д. Ушинського на виховання дитини у природному довіллі
5. Використання досвіду «Школи під голубим небом» В.Сухомлинського у організації екскурсій та прогулянок з дітьми дошкільного віку
6. Актуальність проблеми формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку
7. Презентуйте сучасні дослідження у методиці ознайомлення дітей дошкільного віку з природою
8. Розкрийте суть сучасних підходів до еколого-природничої освіти дітей дошкільного віку
9. Визначте напрями формування у дошкільників еколого-природничої компетенції
10. Розкрийте суть поняття «природничо-екологічна компетенція» та мету природничо-екологічної освіти дошкільників.
11. Визначте завдання природничо-екологічної освіти дошкільнят:
12. Розкрийте особливості суб'єктивного ставлення до природи у дітей дошкільного віку
13. Визначте компоненти особистісного ставлення до природи (за В.Ясвіним)
14. Визначте зміст знань та практичних умінь дітей за освітньою лінією БКДО «Дитина у природному довіллі».
15. Розкрийте значення природного розвивального середовища у формуванні еколого-природничої компетенції дошкільників
16. Розкрийте необхідність організації куточка природи, його навчально-виховне значення.
17. Дайте характеристику тимчасовим мешканцям куточка природи: безхребетні тварини (молюски, ракоподібні, комахи) та хребетні (земноводні, плазуни, ссавці, птахи). Біологія тварин та умови утримання.
18. Розкрийте значення ділянки ЗДО для реалізації змісту і завдань щодо формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку.

19. Охарактеризуйте сучасні вимоги до організації форм ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Наведіть приклади.
20. Означте основні підходи до організації екологічної стежини в ЗДО та її використання в роботі вихователя з дітьми різного віку
21. Охарактеризуйте технологію використання авторської казки у екологічному вихованні дошкільників.
22. Презентуйте досвід екологічного виховання в зарубіжних країнах (2 країни): суть, мета, методи і форми виховання природодоцільної поведінки у дошкільників.

Методичні

1. Дайте загальну характеристику методів ознайомлення дошкільників з природою: класифікація методів ознайомлення дітей з природою, взаємозв'язок методів, пріоритет методів
2. Охарактеризуйте сучасний підхід до використання методів ознайомлення дошкільників з природою у формуванні ціннісного ставлення до природи
3. Охарактеризуйте сучасні методи формування еколого-природничої компетенції дошкільників (метод мислеобразів, метод екологічної лабіалізації, метод екологічних асоціацій, метод художньої репрезентації природних об'єктів, метод екологічної емпатії, метод екологічної рефлексії, ігровий метод). Наведіть приклади.
4. Охарактеризуйте методіку організації, основні етапи та проведення спостережень з дітьми різного віку
5. Охарактеризуйте послідовність розгляду рослин і тварин, об'єктів та явищ неживої природи з дітьми дошкільного віку
6. Визначте вимоги до об'єктів куточка природи
7. Визначте основні вимоги до підбору рослин у різних вікових групах.
8. Розкрийте особливості влаштування акваріуму в куточку природи
9. Охарактеризуйте підготовку вихователя до проведення спостережень та прийоми активізації пізнавальної діяльності дітей у процесі спостереження
10. Охарактеризуйте види та зміст праці дітей у природі в різних вікових групах
11. Охарактеризуйте розповіді вихователя як один із словесних методів у формуванні еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку
12. Охарактеризуйте словесні логічні завдання як різновид розповіді
13. Охарактеризуйте бесіду як метод ознайомлення дітей з природою (види бесід, їх зміст; вимоги до проведення бесід, методика проведення)
14. Охарактеризуйте щоденні прогулянки на майданчику закладу дошкільної освіти, їх значення у ознайомленні з природою. Опишіть структуру щоденної прогулянки, визначте зміст фенологічних спостережень на щоденних прогулянках, зазначте методи та прийоми роботи вихователя під час прогулянки.
15. Визначте методи ознайомлення дітей дошкільного віку з птахами куточка природи (за вибором студента). Означте правила утримання птахів в куточку природи
16. Охарактеризуйте вимоги до ведення календарів природи і погоди: оформлення та зміст у різних вікових групах
17. Обґрунтуйте вимоги до планування роботи з ознайомлення дітей з природою
18. Обґрунтуйте своєрідність планування роботи з ознайомлення з природою
(врахування основних етапів засвоєння знань; передбачення використання методів, що забезпечують безпосереднє сприйняття об'єктів природи, інтеграція з іншими розділами програми).
19. Охарактеризуйте способи фіксації знань про природу в ЗДО.
20. Розкрийте технологію використання екологічної стежини у роботі з дітьми дошкільного віку

21. Розкрийте методику організації експериментально-дослідницької діяльності дошкільників в природі
22. Розкрийте методику використання технології КТД (краєзнавчо-туристична діяльність)
Практичні
1. Складіть розповідь про природу для дітей середнього або старшого дошкільного віку (вид розповіді за вибором студента)
2. Складіть конспект узагальнюючої бесіди з дітьми старшого дошкільного віку
3. Напишіть конспект заняття на одну з тем “Добовий рух Землі. Зміна дня і ночі”, “Рух Землі навколо Сонця. Зміна пір року”
4. Розробіть тематику циклу повторних екскурсій з дітьми старшої групи до одного із сільськогосподарських об'єктів (у поле, на ферму, на город, у теплицю тощо).
5. Змодельуйте план-ескіз найдоцільнішого, на вашу думку, розміщення кімнатних рослин й тварин у куточку природи молодшої групи. Обґрунтуйте свій задум.
6. Сформулюйте доручення для дітей середнього дошкільного віку пов'язане з працею в куточку природи
7. Змодельуйте город на ділянці ЗДО для дітей молодшого дошкільного віку. Обґрунтуйте свій вибір.
8. Розробіть словесні логічні завдання про явища в природі для дітей старшого дошкільного віку (об'єкт за вибором студента)
9. Складіть план–конспект спостереження за комахами–запилювачами (для дітей старшого дошкільного віку).
10. Опишіть алгоритм спостереження за рослинами для дітей молодшого дошкільного віку. Визначте об'єкт, програмові завдання, підготовку дітей і вихователя, послідовність ознайомлення
11. Складіть план-конспект екскурсії до водойми для дітей старшого дошкільного віку
12. Сплануйте колективну працю в середній групі «Посів насіння чорнобривців»
13. Сплануйте проведення дослідів з повітрям для дітей дошкільного віку (за вибором)
14. Складіть план-конспект заняття-милування з дітьми старшого дошкільного віку (тема за вибором студента)
15. Складіть план-конспект заняття-дослідження на тему «Вода її друзі»
16. Складіть план-конспект заняття- подорожі на тему «Джунглі кличуть».
17. Розробіть конспект спостереження за черепахою в тераріумі (старша група)
18. Розробіть рекомендації для батьків щодо відвідування з дітьми музею природничого спрямування (за вибором студента) чи Ботанічного саду.
19. Розробіть ігрові навчальні ситуації екологічного змісту (ІНС) – 4-5.
20. Сформулюйте запитання для індивідуального спостереження за об'єктом природи з дітьми молодшого дошкільного віку
21. Розробіть план–конспект колективної праці з дітьми середнього дошкільного віку (Тема за вибором студента). Вкажіть відмінності в організації праці в природі для дітей середнього та старшого дошкільного віку
22. Змодельуйте план-ескіз найдоцільнішого, на вашу думку, розміщення кімнатних рослин й тварин у куточку природи молодшої групи. Обґрунтуйте свій задум.
23. Складіть конспект дидактичної гри природничого змісту для дітей молодшого дошкільного віку. Зазначте назву гри, мету, матеріал до гри, хід дидактичної гри.

5.2.1. Критерії оцінювання знань студентів

Контроль успішності студентів із урахуванням поточного і підсумкового оцінювання проводиться відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види і терміни контролю. **Підсумковий рейтинговий бал складається з суми семестрових рейтингових балів (60 б) і екзамену (40 б.).**

Критерії оцінювання знань студентів

Відповідь студента на практичному та лабораторному занятті оцінюється:

0 балів – завдання не виконане або завдання виконане з великою кількістю помилок.

1 бал – завдання виконане повністю, допускаються незначні помилки.

2 балів - завдання виконане повністю, помилок немає, оформлення відповідає вимогам.

Критерії оцінювання підсумкових (модульних) контрольних робіт

Протягом вивчення дисципліни проводиться три модульних контрольних роботи. Модульні роботи передбачають виконання студентом тестового завдання (10). Оцінюються в 1 бал (0 балів, якщо завдання не виконано або виконали правильно 1-5завдань, 1бал – правильних відповідей від 6 до 10)

5.2.2. Завдання для поточного контролю:

1. Проаналізуйте зміст освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» Базового компонента дошкільної освіти (2012 р.).

2. Продемонструйте особливості реалізації змісту освітньої лінії «Дитина в природному довкіллі» в програмі «Українське дошкілля» (2017 р.)

3.Продемонструйте особливості реалізації змісту освітньої лінії «Дитина в природному довкіллі» в програмі «Дитина» (2016 р) і порівняйте з оновленим розділом в програмі «Дитина» (2020 р.) – «Природний світ: дитина у світі природи»

4. Продемонструйте особливості реалізації змісту освітньої лінії «Мовлення дитини» в програмі «Впевнений старт» (2017-2019 р.р.).

5.Продемонструйте особливості реалізації змісту освітньої лінії «Дитина в природному довкіллі» в програмі «Я у світі» (2019 р.р.).

5.2.3. Тематичний контроль

Зразок модульної контрольної роботи:

Модульна контрольна робота № 1.

1. Оберіть правильну відповідь. В куточку природи ЗДО можна утримувати таких птахів:

А) вільшанки, омелюхи

Б) колібрі, шпаки;

В) канарки, папуги

3.Чи правильне твердження?

До видів екологічних занять відносяться заняття у формі евристичної бесіди, заняття-милування, заняття-дослідження, заняття-відкриття, заняття-подорож, тематичні заняття

А) так

Б) ні

4.Оберіть правильні відповіді. До складових еколого-розвивального середовища ЗДО відносяться:

а) зовнішнє середовище;

б) зимовий сад;

в) екологічна система;

г) город;

д) куточок природи;

- е) ігровий майданчик;
- ж) квітник;
- з) методичний кабінет;
- к) природнича кімната.

Підсумковий контроль здійснюється у формі тестового екзамену з урахуванням поточного та тематичного оцінювання, а також виконання усіх видів самостійної роботи.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень бакалаврів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

**Шкала оцінювання результатів ПОТОЧНИХ (СЕМЕСТРОВИХ)
видів навчальної діяльності: національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для оцінювання результатів поточних (семестрових) видів навчальної діяльності
54-60	A	відмінно
48-53	B	добре
42-47	C	
39-41	D	задовільно
36-38	E	
21-35	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання окремих видів навчальної діяльності
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Шкала оцінювання результатів ЕКЗАМЕНУ:
національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
36-40	A	відмінно
32-35	B	добре
28-31	C	
26-27	D	задовільно
24-25	E	
14-23	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-13	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
65-69	D	задовільно
60-64	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Кожний модуль включає бали за поточну роботу бакалавра на практичних, семінарських, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Модульний контроль знань бакалаврів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

VI. Навчально-методична карта дисципліни «Основи природознавства з методикою»

Всього – 180 год. З них: л.-36 год; практик – 24 год.; сем. – 18 год.; лаб – 7 год.; с.р.с.- 95 год. (на базі молодшого спеціаліста)

Модулі	Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3
Теоретичні розділи	Теоретичні засади формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (10 балів)	. Еколого-розвивальне середовище ЗДО (17 балів)	Особливості організації роботи з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (33 бали)

<p>Теми лекцій</p>	<p>Лекція 1-2. Становлення методики ознайомлення дітей з природою. Сучасні підходи до формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку (4 год.) Лекція 3 Психолого-педагогічні механізми формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку (2 год)</p>	<p>Лекція 4,5,6. Еколого-розвивальне середовище – складова формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку (6 год.)</p>	<p>Лекція 7,8, 9,10, 11, 12, 13, 14, 15, Методи, засоби, форми формування природничо-екологічної компетентності у дітей раннього та дошкільного віку (18 год.) Лекція 16, 17, 18. Технології формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку (6 год.)</p>
<p>Теми практичних занять</p>	<p>1. Концепція екологічної культури (2 год)- 2 б.</p>	<p>1.(2). Аналіз різних форм організації діяльності дітей з освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі (2 год.) - 2 б. 2.(3). Вивчення та аналіз еколого-розвивального середовища закладу дошкільної освіти (2 год.) – 2 б. 3. (4). Моделювання куточка природи в закладі дошкільної освіти (2 год.) – 2 б.</p>	<p>1. (5). Презентація планування освітнього процесу з формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку (2 год.) - 2б. 2,3 (6-7). Формування естетичного та ціннісного ставлення до об'єктів та явищ природи у дітей дошкільного віку (4 год.) – 2 б. 4,5. (8-9). Моделювання форм роботи з формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку (4 год.) – 2 б 6. (10) Презентація технології геокешингу в роботі з дітьми дошкільного віку (2 год.) – 2 б 7-8. (11-12). Презентація</p>

			планування освітнього процесу з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (4 год.) – 2 б.
Теми семінарських занять	<p>1. Еко-освіта майбутнього вихователя як основа відповідального лідерства (2 год.) - 2 б.</p> <p>2. Організація спостережень, ігор та праці в природі з дітьми дошкільного віку (2 год.)- 2 б.</p>	<p>1. (3) Організація спостережень, ігор та праці в природі з дітьми дошкільного віку (2 год.) – 2 б.</p> <p>2. (4). Природа у запитаннях, казках і завданнях (2 год.) – 2 б.</p>	<p>1 (5). Формування естетичного та ціннісного ставлення до об'єктів та явищ природи у дітей дошкільного віку (2 год.) – 2 б.</p> <p>2-3. (6-7). Характеристика технологій екологічного виховання дітей дошкільного віку (4 год.)- 2 б.</p> <p>4. (8). Екологічне виховання дітей дошкільного віку в зарубіжних країнах. Презентація – 2 б.</p> <p>5. (9). Представлення і захист екологічних проєктів – 2 б.</p>
Самостійна робота	<p>1. Побувати на оглядових екскурсіях Геологічної, Палеонтологічної, Зоологічної, Ботанічної експозицій Національного науково-природничого музею НАН України (вул. Богдана Хмельницького, 15, ст. метро «Театральна» або «Золоті ворота») та представити фото-звіт. Або відвідати відео екскурсії на природничі об'єкти (зоопарк, ботанічний сад, природничий музей тощо), надати посилання і проаналізувати</p>	<p>1. Створити каталог характеристик рослинних, тваринних об'єктів та явищ природи для дітей старшого дошкільного віку, орієнтуючись на зміст освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» (2020 р.) – 1 б..</p> <p>2. Підібрати літературні твори, музичний репертуар, дидактичний матеріал (ілюстративний, практичний, ігровий) для моделювання різних форм роботи з ознайомлення дітей</p>	<p>1. Презентувати досвід роботи з екологічного виховання у зарубіжних освітніх системах (одна країна за вибором студента) – 15 год. – 1 б.</p> <p>2. Виготовити лепбук екологічного спрямування та його презентувати. (Назва за вибором студента).- 15 год. – 1 б.</p>

	<p>змістове наповнення та можливість проведення цієї відеоекскурсії з дітьми дошкільного віку – 1 б.</p> <p>2. Скласти каталог статей з анотаціями природничо-екологічного спрямування за останні 3 роки за схемою. – 1б.:</p> <p>3.Відвідати Київський планетарій (<i>вул. Велика Васильківська, 57/3, ст. метро «Олімпійська»</i>), побувати на оглядовій екскурсії або ознайомитись на сайті з цим об'єктом та створити рекламу для батьків дітей дошкільного віку. (10 год.) - 1б.</p>	дошкільного віку з природним довкіллям – 1 б.	
Лабораторні заняття		1.Вивчення та аналіз еколого-розвивального середовища закладу дошкільної освіти (2 год.) – 2 б.	1.(2).Виявлення рівнів сформованості еколого-природничої компетенції дітей старшого дошкільного віку (3 год.) – 2 б. 2.(3).Проведення геокешингу з дітьми старшого дошкільного віку на території ЗДО (2 год.) – 2 б.
Вид контролю	Усне опитування, модульна робота 1 - 1 б	Усне опитування, модульна робота 2 - 1 б	Усне опитування, модульна робота 3 – 1 б
Модульний контроль (1-й - 10 балів, 2-й - 17 балів, 3-й -33 бали) = 60 балів ЕКЗАМЕН - 40 балів			

VII. Інформаційні джерела для вивчення курсу:

Основна література:

1. Беленька Г.В. Віконечко в природу: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку / Г.В. Беленька. – К.: Сім кольорів, 2014. – 56 с.
2. **Дитина:** Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна, О.М. Половіна [та ін.] ; наук. ред. Г.В. Беленька ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. - К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. - 440 с.

3. **Методичні рекомендації** до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; наук. ред. Г.В.Беленька; авт. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К.: Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с.
4. Дошкільнятам про світ природи: Діти п'ятого року життя (середній дошкільний вік): навч.-метод. посіб. / Г.В.Беленька, О.А.Половіна. – К.: Генеза, 2016. – 98с. (Настільна книжка вихователя). ISBN 978-966-11-0761-7
5. Дошкільнятам про світ природи: Старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. / Г.В. Беленька, Т.С. Науменко, О.А. Половіна. – К.: Генеза, 2013. – 112 с. – (Настільна книжка вихователя). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист МОН України від 12.07 2013 р. № 1/11-11415)
6. Дошкільнятам про світ природи: Діти четвертого року життя (молодший дошкільний вік): навч.-метод. посіб. / Г.В.Беленька, О.А.Половіна. – К.: Генеза, 2018 – 128с.
7. Присяжнюк Л. Еколого-природнича освіта дошкільнят у поліфонії інноваційних підходів // Лариса Присяжнюк // Палітра педагога, 2017, №6 – С.3-6
8. Яришева Н.Ф. Екологічне виховання дошкільників / Надія Федорівна / [посібник для вихователів] (серія «Екологія і здоров'я»). – К.: 2001. – 55 с.
9. Яришева Н.Ф. Природа України / Н.Ф. Яришева. – Київ: Вища школа, 1995.
10. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою / Н.Ф. Яришева. - К.: Вища шк., 1995.- 255 с.
11. Яришева Н.Ф. Екологічне виховання дошкільників/ Н.Ф. Яришева. – Київ: Грамота, 2001.

Електронні ресурси:

1. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/bioetica/Borejko/index.html>
2. <http://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/770/1-15.pdf>
3. <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-148B3B2021C2C/list-B407A47B26>

Додаткова література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України: Науковий керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Беленька Г.В. Дитина в довкіллі: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. – К.: Сім кольорів, 2014. – 56 с.
3. Беленька Г.В. Знайомтеся: жук-сонечко. // Методична скарбничка вихователя, – № 6, 2014. – С. 36 – 39.
4. Беленька Г.В. Природничі науки в казках, запитаннях, завданнях, дослідях. Науково-методичний посібник для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. – К.: Шкільний світ, 2011. – 128 с.
5. Беленька Г.В. Цільові прогулянки в природі: моральний аспект / Г.В. Беленька, О.А. Половіна // Палітра педагога, 2017. - №6. – С. 9-11.
6. Беленька Г.В. Пізнавальні прогулянки з дошкільниками / Г.В. Беленька, О.А. Половіна // Палітра педагога, 2017. - №6. – С. 25 – 34.
7. Гавриш Н., Саприкіна О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку. Навч.-метод. посіб. для дошкільних навч. закладів за заг. ред. О. Пометун. – Дніпропетровськ: Ліра, 2014. – 120 с.
8. Лисенко Н.В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник / Н.В.Лисенко – К.: Видавничий дім «Слово», 2015. – 352 с.
9. Плохій З. П. Формування у дітей дошкільного віку екологічної культури (теоретичні та методичні аспекти) [Текст]: монографія / З. П. Плохій; Ін-т пробл. виховання НАПН України. – К.: Персонал, 2010. – 319 с.: табл.

10. Пометун О. Освіта для сталого розвитку для дошкільнят // Надихаємо на дії. Електронний журнал. –№ 12(2). – 2013. – С. 21-30.
11. Пометун О. Що таке «емпауермент-педагогіка»? / Олена Пометун // Надихаємо на дії. – 2008. – № 1(1). – С. 10-12.
12. Тавстуха О.Г. Дошкольное образование для устойчивого развития : теоретические основы дополнения картины мира современной картиной жизни / О.Г. Тавстуха, А.А. Муратова // Детский сад : теория и практика. – 2013. – № 9. – С. 22-28.

Робоча програма переглянута та узгоджена на засіданні кафедри

« _____ » _____ 20 _ р.

Завідувач кафедри _____

Внесені зміни затверджую

Проректор з навчально-методичної роботи

_____ Р.М. Вернидуб

« _____ » _____ 20 _ р.